

רשומות

הצעות חוק

25 בדצמבר 1989

1962

כ"ז בכסלו התש"ן

עמוד

33 חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (תיקון מס' 8), התש"ן-1989

34 חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 3) (תיקון), התש"ן-1989

מתפרסמות כזה הצעות חוק מטעם הממשלה:

מבוא

בחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975, הוגדרה תאונת דרכים כ"מאורע שבו נגרם לאדם נזק גוף עקב שימוש ברכב מנועי, בין בנסיעת הרכב ובין בעמידתו". מאחר שהמלים "שימוש ברכב" הכלולות בהגדרה האמורה והמהוות חלק חיוני ממנה, לא הוגדרו, הן עצמן, בחוק, היה מונח זה נתון במשך השנים לפרשנויות שונות של בתי המשפט, בעיקר המחוזיים, אולם הנושא לא הגיע, עד לאחרונה, להכרעתו של בית המשפט העליון.

כרוב פסקי הדין שדנו בשאלה האם התאונה נגרמה עקב שימוש ברכב, אימצו בתי המשפט המחוזיים את עקרונותיו של סעיף 64 לפקודת הנוזקין, הדין ב"גרם נזק באשם". סעיף זה קובע כי הקשר הסיבתי המשפטי מנותק אם הנזק נגרם על ידי מקרה בלתי רגיל שאדם סביר לא יכול היה לצפותו מראש, ואי אפשר היה למנוע את תוצאותיו על ידי נקיטת אמצעי זהירות סבירים, או כאשר התערב "גורם זר" שהיה הסיבה המכרעת לנזק.

כלומר, בתי המשפט החילו את חוק הפיצויים רק לגבי מקרים שבהם מצאו כי קיים קשר סיבתי, הן עובדתי והן משפטי, בין השימוש ברכב לבין גרם התאונה.

ב-1.8.1988 נתן בית המשפט העליון, בהרכב של חמישה שופטים, בחלקם בדעת רוב, שמונה פסקי דין בערעורים המתייחסים לתאונות שארעו משנת 1979 ואילך, ובהם שינה כאופן משמעותי את העקרון האמור, שלפיו פסקו עד אז בתי המשפט המחוזיים.

פסק הדין המנחה בין השמונה ניתן מפי כב' השופט ברק, בענין שולמן נ. ציון (ע.א. 358/83) (פד"י מב(2), עמ' 844), ובו הורחבה משמעותו של המונח "תאונת דרכים" בצורה ניכרת על ידי הקביעה כי "המושג 'שימוש' כרכב הוא מושג רחב, אשר חובק בתוכו מלבד עצם הנהיגה כרכב גם פעולות נלוות שונות, הקשורות בהפעלת הרכב ובשימוש בו ככלי תחבורה". "שימושי לזוואי הם כל אותן פעולות אינצידנטליות, הבאות לסייע ולהבטיח פעולה הקשורה לשימוש העיקרי. אלה הם אמצעי עזר ופעולות נלוות, הדרושים להגשמת ייעודו של הרכב."

ברוח זו הוחל חוק הפיצויים בשמונת פסקי הדין האמורים על פגיעות מהתפוצצות מטען חומר נפץ בעקבות התנעת המכונית, פגיעות בעת טיפול ברכב, תיקונו או סיכתו, פגיעה מרסיסי זכוכית שנשברה מזריקת אבנים ופגיעה מפתיחה מכוונת של דלת המכונית, פגיעה מרכב שחנה כדין ואף פגיעה מהתלקחות מכל דלק עקב דליפה מבלון של גז לבישול. יש לציין כי חלק מהנפגעים כתוצאה מהאירועים האמורים הם נפגעי תאונות עבודה או פעולות איבה, שפיצויים מוסדר בחוקים ספציפיים אחרים.

הפירוש האמור ל"שימוש כרכב" מרחיב את תחולתו של החוק הרבה מעבר למטרות שלשמן חוקק, והוא מטיל עול כבד על ציבור הנהגים החייב בתשלום פרמיה גם עבור ביטוח פגיעות שאינן קשורות לסיכון תחבורתי. גם בועדת הכספים של הכנסת נמתחה לא אחת ביקורת חריפה על הנטיות להרחבת תחומי חוק זה מעבר למה שנתכוון המחוקק ב-1975, דבר הפוגע באיזון העדין של מימון עלותו באמצעות הפרמיות המוטלות על ציבור בעלי הרכב. מוצע, איפוא, להחיל את העקרונות שביסוד סעיף 64 לפקודת הנזיקין ולהגביל את התחולה למקרים שבהם השימוש ברכב הוא למטרות תחבורתיות בלבד – לפי תורת "הסיכון התחבורתי" המקובלת כיום במרבית ארצות אירופה, היינו, לפגיעות שארעו באקראי עקב הסעת הרכב או החנייתו או כתוצאה מהתדרדרות רכב שלא הוחנה כראוי. כמו כן מוצע להוציא במפורש ממסגרת החוק את המקרים שארעו במכוון כדי לגרום נזק לגוף או לרכוש, וכן את הפגיעות בעת טיפול ברכב ותיקונו או בשעה שהרכב נמצא במצב של חנייה מוחלטת.

היזמה להצעות האמורות באה מאת ועדה בראשותו של מנכ"ל משרד המשפטים, שהוקמה לפני מספר שנים כדי לעקוב אחר ביצוע חוק הפיצויים.

הועדה, שבה מיוצגים כל הגורמים המטפלים בנושא פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, דנה בפסיקת בית המשפט העליון הנוכרת לעיל ובהשלכותיה על המשק, ומסקנתה היתה כי יש הכרח לתקן את החוק ולצמצם את תחולתו שהורחבה בפסיקה האמורה. מסקנה זו אושרה בידי ועדת השרים המיוחדת לענין חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, שחכריה הם שרי המשפטים, האוצר והתחבורה.

1. בסעיף 1 לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975¹ (להלן - החוק העיקרי) - תיקון סעיף 1
- (1) במקום הגדרת "תאונת דרכים" יבוא:
- "תאונת דרכים" - מאורע שבו נגרם לאדם נזק גוף עקב שימוש ברכב מנועי למטרות תחבורה, למעט אם אירע כתוצאה ממעשה שנעשה במתכוון כדי לגרום נזק לגוף או לרכוש;
- (2) אחרי הגדרת "נזק גוף" יבוא:
- "שימוש ברכב מנועי" - הסעת הרכב או החנייתו וכן התדרדרותו; אולם טיפול ברכב או תיקונו לא ייחשבו כשימוש בו.
2. בסעיף 7 לחוק העיקרי, פסקה (1) - בטלה.
3. בסעיף 8(א) לחוק העיקרי, הסיפה המתחילה במלה "זולת" - תימחק.
- תיקון סעיף 7
- תיקון סעיף 8

דברי הסבר

לאור פסקי הדין הרבים שדנו בנושא נזק שאירע עקב טיפול ברכב או תיקונו, מוצע - לשם הסרת כל ספק - כי ייאמר במפורש שאין לראות בכל תיקון או טיפול כשלעצמם שימוש למטרות תחבורה במובן חוק הפיצויים. מן הראוי שהנזק שנגרם יכוסה במסגרת החוק הספציפי הנוגע לכיסוי.

סעיף 2 סעיף 7 לחוק העיקרי קובע אילו נפגעים אינם זכאים לפיצויים לפי החוק וכולל בפסקה (1) "מי שגרם לתאונה במתכוון". מוצע לבטל פסקה זו מכיוון שעל פי ההצעה שבסעיף 1 לעיל לא ייחשב כלל מעשה מכוון כתאונת דרכים.

סעיף 3 סעיף 8 לחוק העיקרי, שמוצע לתקנו, מורה לאמור: "(א) מי שתאונת דרכים מקנה לו עילת תביעה על פי חוק זה... לא תהיה לו עילת תביעה על פי פקודת הנויקין בשל נזק גוף, זולת אם נפגע בתאונה שנגרמה על ידי אדם אחר במכוון".

כדומה למוצע בסעיף 2 לעיל, מוצע גם כאן למחוק את הסיפה, כיוון שאדם שנפגע במתכוון ממילא אין לראותו כמי שנפגע כתאונת דרכים ואין לו עילת תביעה לפי החוק העיקרי.

סעיף 1 (1) ההגדרה המוצעת למונח "תאונת דרכים" תבוא במקומה שול ההגדרה הקיימת היום בסעיף 1 לחוק העיקרי, והקובעת כי "תאונת דרכים" היא "מאורע שבו נגרם לאדם נזק גוף עקב שימוש ברכב מנועי, בין בנסיעת הרכב ובין בעמידתו".

בהגדרה המוצעת יובהר כי מדובר בשימוש ברכב למטרות תחבורה; בלבד ולא לשום מטרה אחרת, וכן יפורש בה כי במסגרת תאונת דרכים יכלול רק נזק שאירע במקרה ולא עקב מעשה שנעשה בכוונה כדי לגרום לנזק כלשהו, בין לנזק לרכוש ובין לנזק לגוף, בין לאדם שכלפיו כוון המעשה ובין לכל אדם אחר.

נטל ההוכחה שהמעשה אכן נעשה במתכוון כדי לגרום לנזק יהיה על הנתבע הטוען לפטור מחבותו לתשלום פיצויים.

(2) חלק אינטגרלי מההגדרה הקיימת הוא המונח "שימוש ברכב מנועי", אך למונח זה עצמו אין הגדרה בחוק. חסר זה גרם לייבוני פרשנויות בפסקי הדין שניתנו במשך שלוש עשרה שנות קיומו של החוק.

כדי למנוע התדיינות מיותרות בנושא, מוצע להבהיר שהכוונה היא רק לנזק שאירע תוך הסעת הרכב, החנייתו או התדרדרותו בגלל החניה בצורה בלתי נכונה.

¹ ס"ח התשל"ה, עמ' 234; התשל"ח, עמ' 49; התש"ס, עמ' 69 ועמ' 188; התשמ"ג, עמ' 42; התשמ"ה, עמ' 16; התשמ"ט, עמ' 16 ועמ' 44.

4. בסעיף 3(א) לפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970, במקום הסיפה המתחילה במלים "לענין זה" יבוא: "לענין זה, "נוק גוף" ו"שימוש ברכב מנועי" - כמשמעותם בחוק."

תיקון פקודת הביטוח

5. הוראות חוק זה יחולו על מי שנפגע לאחר פרסומו.

תחולה

דברי הסבר

השימוש ברכב מנועי או עקב השימוש בו לענין זה, "נוק גוף" - כמשמעותו בחוק". מוצע שגם המונח "שימוש ברכב מנועי" בסעיף זה יהיה כמשמעותו בחוק העיקרי, כפי שהוא מוצע בסעיף 1 לעיל, כיוון שפוליסת הביטוח האמורה מבטחת נזק גוף בתאונות דרכים בלבד.

סעיף 3 מוצע להחיל הוראות חוק זה רק על מי שנפגע לאחר תחילתו של החוק.

סעיף 4 סעיף 3(א) לפקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970, קובע מהי פוליסת ביטוח לפי דרישת תיה של הפקודה האמורה ימורה בסעיף (א) כי פוליסה מבטחת את -

"(1) בעל הרכב יהנהג בו מפני כל חבות שהם עשויים לחוב לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975 (להלן - החוק), ומפני חבות אחרת שהם עשויים לחוב בשל נזק גוף שנגרם לאדם על ידו

דיני תביעת ישראל, נוסח חדש, 15, עמ' 320.

חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 3) [266] (תיקון), התש"ן-1989

1. במקום סעיף 2 לחוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 3), התשמ"ט-1989, יבוא:

2. תחילתו של חוק זה ביום ט"ו בניסן התש"ס (1 באפריל 1980) והוא יחול על זכאי לקיצבת פרישה או שאיריו שהיו זכאים לגימלה ביום זה או לאחריו."

דברי הסבר

חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 3), התשמ"ט-1989 (להלן - החוק), קבע כי חייל ששירת בעל ל-35 שנים זכאי עם פרישתו למענק שחרור עכיר תקופת השירות העודפת.

סעיף 2 לחוק האמור קבע כי החוק יחול על מי שפרש

משירות הקבע ביום ח' בטבת התשמ"ה (1 בינואר 1985) או לאחריו.

מוצע להחיל את החוק על מי שפרשו ביום ט"ו בניסן התש"ס (1 באפריל 1980) או לאחריו.

ס"ח התשמ"ט, עמ' 10.